

ARABIERATIK
EUSKARARA

OGI HUTSA

Mohamed Xurki | Itz: Arantazu Rojo
Igele, 2010
196 orrialde. 14 euro

“Ogi hutsa” Mohamed Xurki idazle marokoarraren (1935-2003) lanik ezagunena da nazioartean. Rif eskualdean jaio zen egilea, eta umetan familiarekin Tangerrera emigratu behar izan zuen, miseria eta gosea zirela eta. Bertako kaleetan lan xumeak eginez, bizimodua nola edo hala ateraz igaro zuen haurtzarora, gose, indarkeria, prostituzio eta droga giroan. Trilogia bateko lehen ale autobiografiko eta gordin honetan Xurki ogi pixka bat lortzea ere zail zitzaion garai hura ekartzen du gogora. Honako hau da arabieratik euskarara zuzenean itzultitako lehen liburua, eta Arantazu Rojo Manterola izan da horretan aitzindari.

DENBORAREN
IHESA

TARTARIARREN BASAMORTUA

Dino Buzzati | Itz: Josu Zabaleta
Alberdania-Elkar, 2010
250 orrialde. 15 euro

Militar ikasketak bukatu bezain laster, Giovanni Drogo tentiente gaztea tartariarren basamortuaren muga zaintzeko dagoen Bastiani gotorlekura bidali dute. Lehenbailehen berriro itzultzeko asmoa duen arren, poliki-poliki, eta ia oharkabean, gotorlekuko diziplina obsesiboak bere mende hartuko du Drogo. Denboraren ihesa, ilusioen hutsaltasuna eta bizitzari zentzua emateko asmatzen ditugun zentzurik gabeko helburuak dira Dino Buzzatik (Italia, 1906-1972) eleberrian jorratzen dituen gaiak. 1976an Valerio Zurlini italiar zinemagileak film bat egin zuen Buzzatiren lan ezaun honetan oinarrituta.

NARRATIBA

Betiereko itzuleraz

HATSAREN KULUNKA

Herta Müller | Itz: Ibon Uribarri
Elkar, 2010
335 orrialde. 22 euro

Iker ZALDUA ZABALUA

Aski errepikatutako gaia da Elkarrek proposatzen diguna, izan ere, Holokaustoa eta haren ondorioak euskarri eta ikuspuntu guztietan jarri izan dizkigute mahai gainean. Euskal literaturan ere badu bere tokia, oso atzera joan gabe, 2005ean Ereinek judu nerabe ezagunenaren egunkaria euskaratu zuen Josu Zabaleta itzultzailearen eskutik. Hark 13 urte zituen eta, aipatu bezala, judua zen. Herta Müller idazleak hamazazpi urteko gaztetxoa jartzen du agertokian. Eta ez da judua, Errumaniako komunitatean bizi den alemaniarra baizik, II. Mundu Gerraren amaiera aldera, alemaniar izateagatik zigortuta lan-esparrura doana.

Idazlearen amak bertatik bertara bizi izan zuen zigor hura, baina alabaren belarriak babestu nahian-edo, txintik ere ez zen haren mingainetik irristatu. Oskar Pastior 2009ko Nobel sariaren lagunak ere zapaldu zituen esparru horiek, eta, itxuraz, Müller eta aipatu poetaren artean taxutu behar zuten irakurgai dugun hau. Egitasmoa adostu eta gutxira, ordea, Pastior hil egin zen eta Müllerrek bakarrik ekin behar izan zion, bere lagunak emandako xehetasunak baliatuta, lan-esparruko giroa deskribatzeari.

Funtsean, hori da “Hatsaren kulunka”, 17 urterekin lan-esparrura joan zen mutiko hark, hainbat hamarkada pasa ostean, lan-esparruari buruz egiten duen deskribapen zehatua, edo zehatzago esatera, esparruak azalerrarazitako sentimendu eta sentipenen deskribapen bikaina. Krudelkeriak, bortizkeriak eta, are, heriotzak zeharka aipatzen dira. Ez da hori liburuan bilatu behar duguna, halako egoera batean dagoenak esparrua eta, orokorrean, mundua ikusteko duen modua baizik, egoerak ernatzen duen zentzumen berria, bizirautekoa.

Atalka banatuta dago liburua. 64 atalez harilkatua da 5 urteko egonaldia. Kontakizuna da, memoria gisako bat; elkarrizketek

alde egiten dute liburutik eta deskribapen mardul eta zehatzek betetzen dute hutsunea. Berez, atal bakoitza deskribapen bat da, une jakin baten deskribapena, objektu baten deskribapena edo gogoeta batena. Sarri hitzak aipatzen ditu, hitz errusiarrak, errepikaren errepikaz gaztetxoaren hizkuntza-eremuan sartzen direnak, eta haren esanahiaz ari da atal osoan zehar, haren esanahiaz eta esparruan esan nahi duenez, esanahi semantikoa eta pragmatikoa. Finean, egun guztiak berdina diren mundu batean atzo eta gaur bereizten dituen pentsamendu hori, ogi-zati hori edo elur maluta hori da mintzagai, eta pentsamenduari geruzak kentzen dizkio, ogi-zatia biluztu eta pilatutako elurra alboratu.

Maisutasunez egiten du lan hori idazleak, hala, elkarrizketek ematen duten erritmo hori ordezkatzeko lortzen du, maisutasuna eta atalen araberrako egitura erabiliz. Atal bakoitza ipuin aske modura ere irakur daiteke, nahiz eta ukalezina den horien arteko lotura, batean ernatzen diren hitzak, besteetan metafora bihurtzen baititu. Hari nagusia, jakina, esparrua bera da eta bertako biztanle behartuak. Guztiek helburu edo jomuga bera dute, egunegun etxera itzultzeko itxaropena elikatzea.

Azken atalak itzuleraz ari dira, etxera itzultzeaz, bost urteko jomuga hori bizitzatza osoko jomuga bilakatzen da. Itzuli egin nahi du mutilak, lehenengo etxera, gero esparrura, 17 urte zituenera, azken batean, lapurtutako urteak ez baitira bost soilik izan, hamazazpiz geroztiko guztiak baizik.

iker_zaldua@hotmail.com

NARRATIVA

Realidad y ficción

DISTORSIONES

David Roas
Páginas de la Espuma, 2010
176 páginas. 15 euros

Iñaki URDANIBIA

No es la primera vez que me acerco en estas páginas a los relatos y crónicas del certero arponero barcelonés David Roas. Y supongo que no será la última, ya que la imaginación creativa de éste parece no agotarse; al contrario, con el paso del tiempo se asienta con mayor destreza y brillantez. Leer a Roas supone un esfuerzo, ya que el escritor arrastra a los lectores por los límites borrosos, de gran finura, en los que se balancea: entre lo real que se da en la normalidad de todos los días y la inesperada invasión de lo imaginario, de lo misterioso, lo que hace que el lector no atento se sienta en el trance inquietante de avanzar por arenas movedizas, en las que se diluye lo normal más romo hasta devenir delirante sorpresa. A modo de tabla de salvación, permanecen guiños constantes de

humor espeso, que obligan a la risa del lector, convertido en cómplice de la sorna del profesor de la Universidad Autónoma de Barcelona y obligado a seguirle en sus sugerentes derivas narrativas. El lema del quehacer de David Roas bien podría ser el persistente dicho del personaje melvilliano: «preferiría no»... ver a los lectores chapoteando en la pasividad, en el sueño, como algunos de los personajes presentados, pues la falta de atención puede llevar al otro lado del espejo, como a Alicia.

Veintinueve *flashes*, destellos de pura fantasía, nos son presentados entre espejismos, asimetrías que desencadenan distorsiones y transformaciones de unos en otros hasta darse el caso de que, en algunos relatos, un asentado yo se ve devenir otro, y no otro cualquiera. Desde la primera historia, con mosqueo de uno de los astronautas embarcado con ocasión del alunizaje yanqui, hasta el viaje a tierras galaicas que cierra el libro, la diversión está servida. No hay ocasión de hallar material de relleno; al contrario, sí que la hay de gozar en abundancia con la lectura. Veremos una solitaria casa tapiada observada

desde un tren, que va a ocupar la mente del observador de forma obsesiva; serenos testigos de escenas de diferencias de clase en espacio aéreo, de publicidades con milagrosas soluciones realmente chirenes, cartas filiales, desdobles y multiplicaciones del yo, seres arrastrados por su nombre, o la confirmación de la ley de la gravedad con caídas infantiles del cielo... Y avanzaremos sin tregua por distintos deslizamientos que nos aprehenden con tonos gafes inequívocos, como si los personajes se viesan sometidos por las implacables leyes de Murphy por unos pagos en los que no hay motivos cabales para el optimismo esperanzado, pero sí para sobradas dosis de humor.

Añadiré, por último, que las citas del principio de los relatos y las dedicatorias (Groucho Marx, Woody Allen, J. G. Ballard, Edgar Allan Poe, Albert Sánchez Piñol, Cristina Fernández Cubas, José María Merino, Rabelais, Don DeLillo, Quim Monzó y otros) dan pistas acerca de las influencias que Roas ha recibido y de los autores a los que admira y que, en cierto modo, marcan el tono de las narraciones.